

Дело C-821/21

**Резюме на преюдициалното запитване съгласно член 98, параграф 1 от
Процедурния правилник на Съда**

Дата на постъпване в Съда:

24 декември 2021 г.

Запитваща юрисдикция:

Juzgado de Primera Instancia de Fuengirola (Испания)

Дата на акта за преюдициално запитване:

3 декември 2021 г.

Ищец:

NM

Ответници:

Club La Costa (UK) PLC, клон в Испания

CLC Resort Management LTD

Midmark 2 LTD

CLC Resort Development LTD

European Resorts & Hotels, S. L.

Предмет на главното производство

Международна компетентност на испанските съдилища и приложимо право за предмета на спора — Регламент Брюксел I и Регламент Рим I — Договор за разпределено във времето ползване на собственост — Потребителски договори

Предмет и правно основание на преюдициалното запитване

Преюдициално запитване относно тълкуване — Член 267 ДФЕС — Тълкуване на Регламент Брюксел I и Регламент Рим I — Потребителски договор

Преюдициални въпроси

Във връзка с Регламент (ЕС) 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година:

Първи. В хипотезите на потребителски договори, за които се прилага член 18, параграф 1 от Регламент Брюксел I, *в съответствие ли е с този регламент да се счита, че изразът „другата страна по договора“, използван в посочената разпоредба, включва само лицето, което е подписало договора, и следователно не може да включва физически или юридически лица, различни от тези, които действително са го подписали?*

Втори. В случай че изразът „другата страна по договора“ се тълкува в смисъл, че включва само лицето, което действително е подписало договора, в хипотезите, в които и потребителят и „другата страна по договора“ имат местоживеене извън Испания, *в съответствие ли е с член 18, параграф 1 от Регламент Брюксел I да се счита, че международната компетентност на съдилищата в Испания не може да бъде определена от факта, че групата от предприятия, към която принадлежи „другата страна по договора“, включва дружества с местоживеене в Испания, които не са участвали в подписването на договора или които са подписали други договори, различни от този, по отношение на който се иска обявяване на недействителност?*

Трети. В случай че „другата страна по договора“ по смисъла на член 18, параграф 1 от Регламент Брюксел I докаже, че местоживеенето ѝ е определено в Обединеното кралство съгласно член 63, параграф 2 от Регламента, *в съответствие ли е с тази разпоредба да се счита, че така определеното местоживеене ограничава избора, който може да се направи съгласно член 18, параграф 1? В допълнение, в съответствие ли е с посочената разпоредба да се счита, че тя не се ограничава само до установяването на „фактическа презумпция“, че тази презумпция не се оборва, ако „другата страна по договора“ извършва дейност извън държавата по нейното местоживеене, и че няма задължение на „другата страна по договора“ да обоснове наличието на съответствие между определеното местоживеене съгласно посочената разпоредба и мястото, на което извършва дейността си?*

Във връзка с Регламент (СЕ) 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година:

Четвърти. В хипотезите на потребителски договори, за които е приложим Регламент Рим I, *в съответствие ли е с член 3 от този регламент да се счита, че са действителни и приложими клаузите за определяне на приложимото право, включени в „общите условия“ на подписания от страните договор или предвидени в отделен документ, към който договорът изрично препраща и за който се докаже, че е предоставен на потребителя?*

Пети. В хипотезите на потребителски договори, за които е приложим Регламент Рим I, *в съответствие ли е с член 6, параграф 1 от този регламент да се счита, че на него може да се позовава както потребителят, така и другата страна по договора?*

Шести. В хипотезите на потребителски договори, за които е приложим Регламент Рим I, *в съответствие ли е с член 6, параграф 1 от този регламент да се счита, че ако са изпълнени предвидените в него условия, правото, посочено в тази разпоредба, във всички случаи се прилага с предимство спрямо правото, посочено в член 6, параграф 3, въпреки че последното би могло да се окаже по-благоприятно за потребителя в конкретния случай?*

Релевантна съдебна практика и релевантни разпоредби на правото на Съюза

Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година относно компетентността, признаването и изпълнението на съдебни решения по граждански и търговски дела (Брюксел I):

Член 7 („Специална компетентност“), точка 5.

Член 17 („Компетентност при потребителски договори“), параграф 1, буква в).

Член 18, параграф 1.

Член 19.

Член 24 („Исключителна компетентност“), точка 1, първа алинея.

Член 25 („Пророгация на компетентност“), параграф 1.

Член 63 („Общи разпоредби“), параграфи 1 и 2.

Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година относно приложимото право към договорни задължения (Рим I):

Член 3 („Свобода на избор“), параграф 1.

Член 4 („Приложимо право при липса на избор“), параграфи 1 и 4.

Член 6 („Потребителски договори“).

Член 10 („Съгласие и материална действителност“), параграф 1.

Споразумение за оттеглянето на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия (ОВ С 384, 2019 г., стр. 1).

Член 66, буква а); член 67, параграф 1, буква а) и член 126.

Договор за функционирането на Европейския съюз. Член 81.

Решение на Съда от 17 декември 1970 г., Handelsgesellschaft, дело 11/70.

Релевантни разпоредби на националното право

Real Decreto Legislativo 1/2007, de 16 de noviembre, por el que se aprueba el texto refundido de la Ley General para la Defensa de los Consumidores y Usuarios (Кралски законодателен декрет 1/2007 от 16 ноември 2007 г. за одобряване на преработения текст на Общия закон за защита на потребителите и ползвателите).

Член 67. „Разпоредби на международното частно право“.

Ley 4/2012, de 6 de julio, de contratos de aprovechamiento por turno de bienes de uso turístico (Закон 4/2012 от 6 юли 2012 г. за договорите за разпределено във времето ползване на собственост).

Кратко представяне на фактите и на главното производство

- 1 Г-н NM, с британско гражданство и с местоживееене в Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия, сключва на 6 октомври 2018 г. в Испания договор за разпределено във времето ползване на собственост в съответствие със Закон 4/2012 от 6 юли 2012 г. Съпругата на г-н NM, с британско гражданство и с местоживееене в Обединеното кралство, също участва в договора, както и (чрез своя клон в Испания) Club La Costa (UK) PLC — британско дружество с местоживееене в Обединеното кралство, което насочва търговската си дейност към Испания и други държави, включително Обединеното кралство.
- 2 Договорът съдържа следната клауза (клауза „S“): *„Настоящият договор се тълкува съгласно английското законодателство и е от изключителната компетентност на английските съдилища. Страните по този договор*

неотменно се съгласяват уведомяването да се извършва по пощата на посочените на гърба адреси или по всякакъв друг начин, разрешен от правото на Англия и Уелс“.

- 3 Г-н NM предявява пред запитващата юрисдикция иск за обявяване на договора за недействителен и за връщане на платени суми. Освен срещу другата страна по договора (Club La Costa (UK) PLC) искът е насочен срещу четири други дружества, три от които също са британски, а четвъртото е испанско дружество (European Resorts & Hotels, S. L.). Последните четири дружества ответници не са участвали в сключването на договора, който е предмет на главното производство, а са сключили други договори без участието на Club La Costa (UK) PLC.
- 4 В главното производство трябва да се реши спорният въпрос дали испанските съдилища са компетентни да разглеждат искане като това в главното производство. Трябва да се определи и приложимото право, доколкото испанското процесуално законодателство предвижда, че ако е приложимо чуждо право, позоваващата се на него страна трябва да докаже съществуването и съдържанието на това право. Испанското законодателство определя освен това режима на доказването на чуждестранното право в съответствие с принципите на относимост и необходимост.

Основни доводи на страните в главното производство

- 5 След като са поканени от запитващата юрисдикция да вземат отношение по въпроса дали следва да се отправи преюдициално запитване до Съда на Европейския съюз, жалбоподателят се противопоставя, докато дружествата ответници изразяват съгласие с отправянето на преюдициално запитване.

Кратко представяне на мотивите за преюдициалното запитване

- 6 Безспорно е, че релевантните разпоредби на правото на Европейския съюз за определянето на съдебната компетентност се съдържат в Регламент (ЕС) № 1215/2012 на Европейския парламент и на Съвета от 12 декември 2012 година (наричан по-нататък „Регламент Брюксел I“), както и в Споразумението за оттеглянето на Обединеното кралство Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия, съгласно което разпоредбите на Регламент Брюксел I се прилагат в Обединеното кралство по отношение на съдебни производства, образувани преди края на преходния период, приключил на 31 декември 2020 г. (член 67, параграф 1, буква а) и член 126 от Споразумението).
- 7 Безспорно е също, че релевантните разпоредби от правото на Съюза за определянето на приложимата правна норма се съдържат в Регламент (ЕО) № 593/2008 на Европейския парламент и на Съвета от 17 юни 2008 година (Рим I), както и в Споразумението за оттеглянето на Обединеното кралство

Великобритания и Северна Ирландия от Европейския съюз и Европейската общност за атомна енергия, съгласно което разпоредбите на Регламент Рим I се прилагат в Обединеното кралство по отношение на договорите, сключени преди края на преходния период, приключил на 31 декември 2020 г. (член 66, буква а) и член 126 от Споразумението).

- 8 При все това посочените разпоредби досега са тълкувани по различен и променящ се начин от испанските съдилища, по-конкретно от Audiencia Provincial de Málaga (Съд на провинция Малага, Испания), поради което по съдебни спорове с един и същ предмет, при които е трябвало да се вземе решение относно международната компетентност на съда да разглежда искания за обявяване на договори за недействителни и произтичащите от това претенции за суми, в някои случаи испанските съдилища са били обявявани за компетентни, а в други компетентността им е била отхвърляна.

Тълкуване на Регламент № 1215/2012 (Брюксел I)

- 9 От една страна, уместно е да се отбележи, че съдебната практика е приела без никакво съмнение, че разглежданият в главното производство договор няма за предмет вещни права върху недвижим имот, нито представлява договор за наем, поради което не е приложимо правилото за специална компетентност по член 24, точка 1) от Регламент Брюксел I, съгласно което независимо от местоживеенето на страните по дела, които имат за предмет вещни права върху недвижим имот и договор за наем на недвижим имот, съдилищата на държавата членка, в която е разположен имотът, притежават изключителна компетентност.
- 10 От друга страна, приема се също, че договорът, който е предмет на спора, спада към предвидената в член 17, параграф 1, буква в) от Регламент Брюксел I категория на *потребителските договори*, за които се прилага правилото за определяне на компетентния съд по член 18, параграф 1, според който *„потребител може да предяви иск срещу другата страна по договора или в съдилищата на държавата членка, в която тази страна има местоживеене, или независимо от местоживеенето на другата страна — в съдилищата по мястото, където има местоживеене потребителят“*. Предимство пред тези съдилища биха могли да имат само определените в споразумение за изрично предоставяне на компетентност, при условие че — в съответствие с член 19 от Регламент Брюксел I — споразумението е сключено *след възникването на спора*.
- 11 В този контекст спорът по тълкуването възниква във връзка с определянето на местоживеенето *на другата страна по договора*, посочена в член 18, параграф 1 от Регламент Брюксел I.
- 12 Член 62 от Регламент Брюксел I урежда този въпрос, доколкото предвижда в параграф 1, че за да определи дали една страна има местоживеене в държавата членка, чиито съдилища са сезирани по делото, съдът прилага

вътрешното си право, а в параграф 2 — че ако една страна няма местоживеене в държавата членка, чиито съдилища са сезирани по дадено дело, тогава, за да определи дали страната има местоживеене в друга държава членка, съдът прилага правото на тази държава членка. Ако обаче другата страна по договора е юридическо лице, член 63 от същия регламент определя като местоживеене мястото, където се намира неговото а) седалище по устав; б) централно управление; или в) основно място на стопанска дейност. По-конкретно, по отношение на Обединеното кралство „седалище по устав“ означава седалището по регистрация (registered office), или когато няма такова седалище — мястото на учредяване (place of incorporation), или когато няма такова място — мястото, съгласно чието право е създадено дружеството или юридическото лице (член 63, параграф 2).

- 13 С оглед на изложеното испанската съдебна практика е приела, че възможностите, които член 18, параграф 1 от Регламент Брюксел I предоставя на потребителя, не му позволяват да избере подходящ за него териториално компетентен съд, без да се съобразява с местоживеенето на юридическото лице, както е определено в правната уредба. Всъщност във всички случаи става въпрос за местоживеенето на *другата страна по договора*, а не за местоживеенето на друго лице извън договора и това местоживеене е определено от посочения член 63 от Регламент Брюксел I, с особеностите за Обединеното кралство. Въз основа на това тълкуване, когато потребителят няма местоживеене в Испания, международната компетентност на испанските съдилища се отхвърля, първо, когато единствените юридически лица ответници имат местоживеене в Обединеното кралство; второ, когато освен юридическите лица, които са сключили договора (*другата страна по договора*) и които имат местоживеене в Обединеното кралство, ответници са и субекти с местоживеене в Испания, които, макар и да принадлежат към същата група от предприятия, са извън договора, и трето, когато освен юридическите лица, които са сключили договора и които имат местоживеене в Обединеното кралство, ответници са и юридически лица с местоживеене в Испания, сключили други акцесорни договори, различни от договора, по отношение на който се иска обявяване на недействителност.
- 14 Едно напълно различно тълкуване не отчита фигурата на *другата страна по договора* и нейното местоживеене, определено в член 63 от Регламент Брюксел I. Според това виждане посочената разпоредба установява фактическа презумпция, така че *другата страна по договора* трябва да докаже, че нейното местоживеене съответства на мястото на стопанска дейност, тъй като в противен случай и ако се установи, че групата от предприятия, към която принадлежи другата страна по договора, извършва дейност в Испания, международната компетентност на испанските съдилища е обоснована според такова тълкуване на член 18, параграф 1 и член 63 от Регламент Брюксел I.

- 15 Според запитващата юрисдикция подобно тълкуване не съответства на духа и целта на Регламент Брюксел I, доколкото отива отвъд това на потребителя да се позволи да избере свой съд вместо съда по местоживеенето на ответника, като всъщност му се позволява да определи самото местоживеене на ответника извън правното понятие, извършвайки един вид *forum shopping*.

Тълкуване на Регламент № 593/2008 (Рим I)

- 16 Ако в отговор на преюдициалното запитване Съдът постанови, че компетентни да разглеждат настоящия спор са испанските съдилища, би било необходимо освен това да се установи съгласно коя правна уредба трябва да се прецени дали договорът е действителен или недействителен.
- 17 Вече беше посочено, че съгласно съдебната практика правната уредба, която регламентира определянето на приложимото право за разглеждания в главното производство договор, е Регламент Рим I, имайки предвид датата на договора и посочените по-горе релевантни разпоредби на Споразумението за оттеглянето на Обединеното кралство от Европейския съюз. В съдебната практика обаче разпоредбите на посочения регламент се тълкуват различно.
- 18 Съгласно член 3, параграф 1 от Регламент Рим I *договорът се урежда от избраното от страните право*. Субсидиарно се прилагат различните критерии по член 4, които се допълват от последното правило по параграф 4 на този член, посочващ *правото на държавата, с която договорът е най-тясно свързан*. Освен посочените общи разпоредби Регламентът установява специални правила, по-конкретно за потребителските договори, в член 6, озаглавен „Потребителски договори“. Режимът, който се установява за тази категория договори, е следният: страните могат да изберат приложимото право, но при условие че този избор не води до лишаване от закрилата, предоставяна от разпоредби, които не могат да бъдат отклонени според субсидиарно прилаганото право за потребителските договори (член 6, параграф 2). Субсидиарно, тоест при липса на избор или когато направеният в договора избор не може да бъде взет предвид, за потребителските договори се прилага правото на държавата, в която е обичайното местопребиваване на потребителя, при условие че другата страна по договора (професионалистът) отговаря алтернативно на едно от следните две изисквания: а) извършва дейността си в държавата, в която пребивава потребителят, или б) насочва дейността си към съответната държава или към няколко държави, включително тази държава (член 6, параграф 1). Само когато посочените критерии не са изпълнени, субсидиарно се прилагат общите критерии, предвидени в членове 3 и 4 (член 6, параграф 3).
- 19 Не се оспорва, че посоченият член 6 се прилага за разглеждания в настоящото производство договор, което изглежда води до заключението, че в случая е приложимо правото на Обединеното кралство.

- 20 При все това, съгласно различно тълкуване в съдебната практика по спорове относно идентични с разглеждания в настоящото производство договори, английското законодателство не е приложимо. Всъщност според това тълкуване клаузата за избор на английското право е недействителна, тъй като става въпрос за клауза, която не е свободно договорена между страните, а е наложена от другата страна по договора като общо условие на договора. Наред с това, съгласно същото тълкуване другата страна по договора не може да се позовава на разпоредбата на член 6, параграф 1 от Регламента Рим I, а само потребителят, поради което, ако потребителят не се позове на такава закрила, задължително трябва да се приложи разпоредбата на член 6, параграф 3 от Регламента, препращаща към членове 3 и 4 от него.
- 21 Трябва обаче да се отбележи по отношение на горното тълкуване, че първо, нито Регламент Рим I, нито практиката на Съда в областта на защитата на потребителите се противопоставят на включването на клаузи за изричен избор на право в общите договорни условия, ако тези условия се съдържат в подписания от страните договор или са посочени по косвен, но ясен начин. Второ, не може да се твърди, че на разпоредбата на член 6, параграф 1 може да се позовава само потребителят. Регламент Рим I не предвижда подобно ограничение. По-скоро изглежда, че става въпрос за априорно и абстрактно схващане, според което испанското законодателство, поради това че е по-благоприятно, следва да се приложи с предимство пред английското. Освен това въпросното тълкуване се основава на разпоредба на испанския Закон за защита на потребителите и ползвателите (член 67) в областта на международното частно право, като тази разпоредба урежда прилагането на чуждестранното право спрямо потребителите.
- 22 В това отношение съгласно практиката на Съда включените в европейската правна уредба правни понятия са собствени и самостоятелни понятия на правото на Европейския съюз, които трябва да се тълкуват въз основа на принципите на самото право на Съюза и никога въз основа на принципите, понятията или разпоредбите на вътрешното право (решение от 17 декември 1970 г., *Handelsgesellschaft*, 11/70).
- 23 Посоченото различно тълкуване обосновава необходимостта да се изясни смисълът на приложимите разпоредби на Регламент Брюксел I и Регламент Рим I, с оглед на изложеното в поставените преюдициални въпроси.